

Estetická výchova jako cesta k pojmu adaptace

Modelový výukový blok zpracovala Markéta Švrčková Nedevoová.

Definice estetické výchovy

Estetická výchova se zabývá vzdělávací oblastí Umění a kultura v rozsahu stanoveném RVP G. Především vědomě uplatňuje tvořivost studentů jako podstatnou stránku jejich osobnosti. Učí je vnímat estetické podněty kolem sebe, aby mohli prožívat kvalitní estetické zážitky, tříbí jejich vkus a hodnoty. Učí je být k umění kritičtí. Estetická výchova je provází světem umění, stručně historickým, více současným, aktuálním uměním. Učí je interpretovat umělecká díla a reflektovat estetický zážitek z nich. Studenti akceptují kulturní dění kolem sebe a navštěvují kulturní akce. Estetická výchova je mezioborovým přesahem, volí témata z výtvarné, hudební, literární, dramatické, filmové a audiovizuální výchovy.

Cíle výukového bloku Adaptace

- Student pochopí význam pojmu adaptace. Pozná, že se nejedná vždy o přesný přepis, ale především o přizpůsobení díla potřebám autora.
- Lekce se bude zabývat filmovou adaptací. Student pozná, jak vzniká z literárního textu scénář a ze scénáře samotné provedení.
- Dokáže interpretovat text.
- Zapojí vlastní kreativitu při psaní scénáře.
- Pokusí se o dramatický projev podle scénáře.
- Dokáže kriticky zhodnotit svůj výkon i výkony svých spolužáků.
- Bude se podílet na vytvoření zábavné atmosféry ve třídě.
- Bude pracovat ve skupině a spolupodílet se na její práci.
- Rozvíjí verbální a pohybové dovednosti, citové vyjádření.
- Posiluje osobní a sociální rozvoj.

Zařazení výukového bloku Adaptace do estetické výchovy

Tato estetická výchova probíhá na gymnáziu. Těží především z esenciálního kurikula, volí klíčová témata z výtvarné, hudební, literární, dramatické a audiovizuální výchovy. Výuka se koná zpravidla jednou za 14 dní v 1, 5 hodinových blocích a 10 minutovou přestávkou. Pokud jsou studenti aktivní, je možné na jejich přání přestávku vynechat a zkrátit hodinu. Odehrává se v odpoledních hodinách, po přestávce na oběd. Výukový blok probíhá ve druhém ročníku ve 2. pololetí. Studenti jsou již zvyklí na metody výuky níže uvedené. Mají za sebou alespoň minimum z dramatické tvorby, od prvního ročníku se již dobře znají, mají mezi sebou ustanovené role ve třídě, vztahy, apod. Skupina si není cizí, a proto by měl u mnohých opadat ostych. Estetická výchova by pro ně měla být především zábavnější část jejich studijní náplně. Modelová třída má 24 studentů. Před hodinou by byl výukový blok na téma interpretace literárního textu a po něm významní režiséři 20. století.

Souhrn výukového bloku

1. část

Čas	Aktivita	Cíl	Co se děje	Instrukce	Pomůcky
5	Organizační záležitosti	Uklidnění studentů po přestávce, vyřízení administrativy	Usměrnění studentů, vyžádání klidu, zápis do třídní knihy	Poprosím o klid, zeptám se na chybějící studenty	Třídní kniha
12	Pětilístek	Navození tématu, zaktivizování studentů po přestávce na oběd, navázání spolupráce v kolektivu	Studenti pracují ve skupinách, vytváří pětilístek, hádají téma druhé skupiny, diktují mi témata	Poprosím je, aby vytvořili čtveřice tak, jak za sebou sedí, aby na téma, které každá čtveřice dostala, vytvořili na zvláštní papír pětilístek bez toho, aby zveřejnili téma (Pelíšky, Kytice, Poklad na stříbrném jezeře, Tři mušketýři, Harry Potter: Kámen mudrců, Pán prstenů: Společenstvo prstenu). Až to budou mít všichni hotové, mají si napsaný pětilístek vyměnit se sousední skupinou v řadě a budou hádat téma druhé skupiny. Mají možnost dávat si nápovědy, pokud si nebudou vědět rady. Témata nadiktují učitel, ten je zapíše na tabuli	Jeden společný papír pro skupinu, tabule, psací potřeby
8	Reflexe prvního úkolu	Ujasnění si tématu na základě reflexe pětilístku	Studenti poslouchají, odpovídají	Vyzvu je k odpovědím na otázky: Co jim říkají názvy témat? Jako mezi nimi vidí souvislost? Jestli znají autory uvedených literárních děl?	
20	Diskuse	Uvědomění studentů, co ví o adaptaci	Studenti odpovídají a diskutují, já jako učitel usměrňuji debatu	Vyzvu je, abychom společně diskutovali nad otázkami: Co znamená pojem adaptace? Kde se s adaptací v oblasti umění můžeme setkat? Jaké znají filmové adaptace? Zda se dá adaptovat každá kniha, nebo ne? Jaké znají rozdíly mezi literárním a filmovým	

				zpracováním téhož díla, nebo zda viděli a četli identická zpracování? V čem se zpracování lišila? Co může zachytit kniha a co jen film? Dává i filmové zpracování takovou možnost vlastní interpretace jako film? Atd.	
10	Přestávka				
15	Výklad, myšlenková mapa	Nabytí nových poznatků	Studenti poslouchají a doplňují si pracovní listy	Vysvětlují studentům, co přesně je adaptace, kde ji můžeme v umění najít. Vyzvu je, aby sledovali myšlenkovou mapu na pracovním listě, a poprosím je, aby si doplnili významy slov, které jim nejsou jasné a na které se mohou ptát ve čtvrtletním testu z teorie.	Pracovní list
3	Rozdělení do skupin	Studenti se rozdělí do 4 skupin po 6 a zaktivizují se po výkladu už jen tím, že vstanou z lavic	Studenti si přijdou ke katedře vylosovat barevný papírek	Vyzvu je, aby si přišli z pytlíku vylosovat barevný papírek a aby se pak rozsadili podle barev k jedné lavici	Textilní pytlík s 24 barevnými papírky po 4 barvách
27	Psaní scénáře	Studenti si vyzkouší přepis literárního díla, zapojí svou kreativitu. Budou muset spolupracovat, vytvářet mezi sebou kompromisy	Studenti si spolu s učitelem čtou v duchu text, zatrhávají si, interpretují ho a vytváří z něho podle vzoru scénář	Poprosím studenta s největší rušivou energií, aby rozdal ostatním v řadě kopii literárního textu a ukázky scénáře. Dále je vyzvu, aby si při tom, co budu text předčítat, zakroužkovali jména vystupujících osob, podtrhli přímou řeč v textu a zkusili vnímat popis děje, místa a času odehrávající se situace. Poté je poprosím, aby si přečetli v duchu předložený scénář, upozorním na rozdíly v jeho formě a vyzvu je, aby z textu vytvořili scénář. Pokud se jim nepodaří stihnout napsat scénář v hodině, napíší ho za domácí úkol. Dále budou mít za domácí nebo spíš	Nakopírované materiály: Literární text, krátká ukázka z Pána prstenů – Společenstva prstenů od J. R. R. Tolkiena, ukázka z filmového scénáře k filmu Ginger a Fred Federica Felliniho

				<p>přestávkový úkol z dramatisovat ten svůj scénář. Záleží pouze na nich, jestli se na to budou dlouho připravovat, vytvoří si třeba nějaké rekvizity, nebo se domluví na obědové přestávce těsně před další hodinou a improvizují. Ve skupině by se měli všichni na vzniku finálního představení nějak podílet. Dramatizace by neměla trvat déle než 10 minut. Scéna je krátká, co do dialogů, a studenti by byli vyzváni k tomu, aby text podali svým způsobem, přetvořili dialogy, nebo je rozvinuli, ubrali nebo přidali postavu. Využili formy filmové adaptace, o kterých jsme mluvili, zasadili děj třeba i do jiného prostředí. Vůbec se nemusí odehrávat v lese a postavy mohou být současné. Mohou však vytvořit konkretizaci literární předlohy a držet se literární předlohy. Jeden ze skupiny by měl být vypravěč, ten, kdo bude číst poznámky ve scénáři ohledně místa a času, kdy se situace odehrává. Ostatních pět bude hrát v roli, i vypravěč může přijmout vedlejší roli. Jeden student může hrát i více rolí. Jde o to si s textem pohrát, zapojit svoji obrazotvornost a tvořivost. Scénář je nutné v příští hodině odevzdat. Dále bych poprosila toho, kdo ještě neviděl 1. díl Pána prstenů, aby se na něho podíval.</p>	
--	--	--	--	--	--

2. část

6	Organizační záležitosti	Uklidnění studentů po přestávce, přesun lavic, vyřízení administrativy	Vytvoření vhodného prostředí, usměrnění studentů, vyžádání klidu, zápis do třídní knihy	Poprosím o odsunutí lavic do zadní části třídy a vytvoření kruhu ze židlí. Požádám o klid a zeptám se na chybějící studenty	Lavice, třídní kniha
6	Role na zdi, nebo-li silueta	Navození studentů na téma hodiny, ujasnění si charakteristik postav z literární předlohy a filmového zpracování	Na tabuli zavěším 5 archů papíru, studenti budou diktovat a já budu na jednotlivé archy zapisovat	Vyzvu studenty, aby mi ke každému vyvěšenému archu s názvem Frodo, Chodec, Sam, Pipin a Vilík Potměchut diktovali asociace, které je napadnou. Jaké v textu nebo ve filmu postavy byly. Jak by je studenti definovali.	5 velkých archů papíru, magnetky
13	Živý – nehybný obraz – zastavená pantomima	Rozehrátí studentů, navození uvolněné a veselé atmosféry	Studenti se budou volně pohybovat v prostoru třídy, já je vyzývám, počítám, zastavuji a oni předvádí sochy nebo hádají	Studentům vysvětlím hru na sochy, vytáhnu z pytlíku pořadové číslo skupiny. Skupina se bude volně pohybovat po třídě, dokud nezadám instrukci, že se promění třeba v ovoce, napočítám do tří, zavolám štronzo! Musí se zastavit ve svém pohybu. Sedící studenti hádají, které ovoce představují. Skupiny se vystřídají, další mají představovat savce, nádobí nebo dopravní prostředek.	Textilní pytlík se 4 lístky s pořadovým číslem
20	Provedení prvních dvou scénářů	Předvedení domácího úkolu, důkaz o splnění	Dvě skupiny zahrají své scénky	Opět si vylosuji pořadové číslo skupiny. Poprosím skupinu, aby předvedla, co si nachystala a ostatní, aby si dělali poznámky, v čem se adaptace liší a v čem shoduje s literárním textem, pro následnou reflexi. Po 10 minutách se skupiny vystřídají.	Textilní pytlík se 4 pořadovými čísly, případné rekvizity, co si studenti nachystají
10	Přestávka				
20	Provedení druhých dvou scénářů	Předvedení domácího úkolu, důkaz o splnění	Dvě skupiny zahrají své scénky	Pokračujeme v činnosti před přestávkou stejným způsobem se zbývajícími dvěma skupinami.	Případné rekvizity, co si studenti nachystají

25	Reflexe	Shrnutí toho, co jsme se o pojmu adaptace dozvěděli, reflexe předvedených domácích úkolů	Postupně se pobavíme o provedených scénářích. Srovnáváme charakteristiku předvedených postav s těmi na tabuli. Díváme se na ukázkou, hodnotíme zpracování textu ve filmu, zrekapitulujeme ještě jednou pojmy z minulé hodiny tak, že se na ně studentů ptám.	Vyzvu studenty, aby se postupně vyjadřovali k odehraným dramatizacím, v čem byly originální, co se skupinám povedlo, co bylo slabší, do jaké adaptace se pustili, atd. Požádám je, aby srovnávali postavy s těmi v textu nebo ve filmu. Budeme 15 minut diskutovat. Potom si pustíme 5 minutovou ukázkou z Pána prstenů, zhodnotíme, jak si s touto předlohou poradil režisér, pobavíme se o odlišnostech. Pak budu chtít odpovědi na otázky týkající se pojmů z minulé hodiny, případně je ještě jednou vysvětlím.	Sešity studentů s poznámkami, dvd přehrávač, dvd Pán prstenů I. – Společenstvo prstenů
----	---------	--	--	---	--

Pětilístek

- 1. řádek: TÉMA, 1 slovo.
- 2. řádek: JAKÉ JE TÉMA, PŘÍD. JMÉNA, 2 slova.
- 3. řádek: CO DĚLÁ TÉMA, CO SE V TÉMATU DĚJE, SLOVESA, 3 slova.
- 4. řádek: VĚTA, 4 slova.
- 5. řádek: SYNONYMUM, ZÁSTUPNÉ SLOVO, 1 slovo.

Například:

Harry Potter

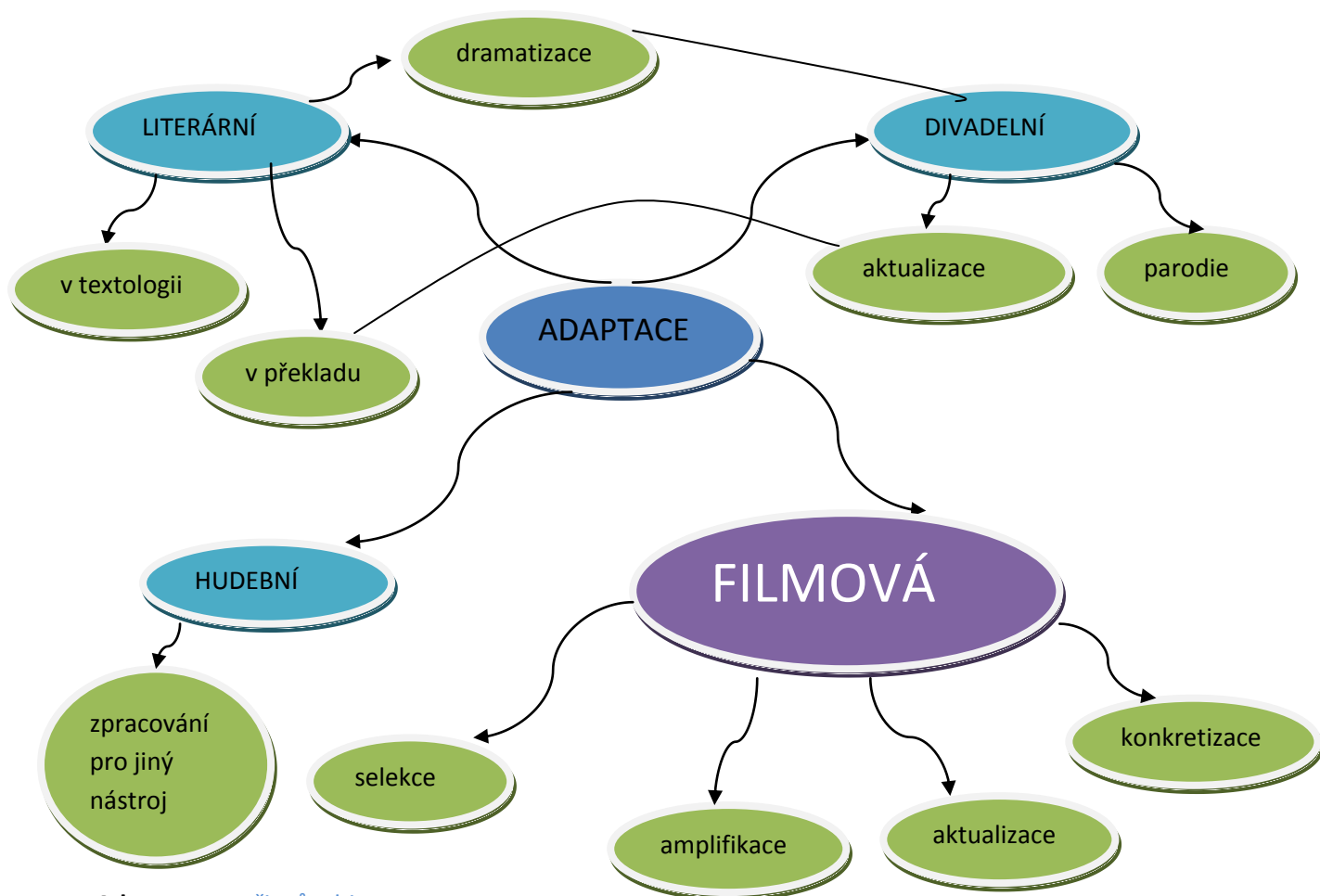
fantastický dobrodružný

čaruje zachraňuje přátelí se

Bojuje proti Lordu Voldemortovi.

Kouzelník

Myšlenková mapa – modrý text si student dopisuje sám

Adaptovat – přizpůsobit

Adaptace v textologii – úprava textu, která má usnadnit vnímání novému okruhu vnímatelů

Adaptace v překladu – přibližuje text do kontextu národu, do jehož jazyka je text překládán

Aktualizace – přizpůsobení novému uměleckému záměru zpravidla modernější cestou

Parodie - přetvoření původního obsahu do směšného charakteru

Dramatizace – přepis literárního díla do podoby dramatické

FILMOVÁ ADAPTACE

Adaptace ve filmu – přizpůsobení, nebo přenesení z jednoho média do druhého (třeba přepis románu, divadelní hry, novinového článku ve scénář)

Selekce – scénárista motivy, buď vyjímá, nebo přidává nové, následuje původní smysl, nebo staví zcela novou páteř příběhu, např. *Pelíšky*.

Amplifikace – rozpracování motivů, rozvinutí postav, jejich vzájemného jednání, jež spolu v původní předloze nemusí souviset, domyšlení naznačených charakterů postav, také v *Pelíškách*.

Aktualizace – nalézání nových významů a souvislostí, např. *V žáru královské lásky*.

Konkretizace – pokus o zživotnění literárního díla, jeho audiovizuální zachycení podle režisérovy vize, např. *Báječná léta pod psa*.

je úsměv, pohled, naličení. Upraví si klobouček a konečně přemůže rozechvění a vrhne se k dotyčné dívce, což není nikdo jiný než jedna ze sekretárek Kosmického televizního centra.

Ginger: Dobrý den!

Sekretářka (*m. o.*): Hodina zpoždění! (*r. o.*/To jste vy?

Ginger: Ano, to jsem já.

Dívka sbalí tyč s năpisem a obě zamíří k východu. Nosič jde za nimi.

Sekretářka: Ginger?

Ginger: To je mé umělecké jméno, ve skutečnosti se jmenuju Amelia Bonettiová. Kam teď jdeme?

Sekretářka: Do hotelu.

Ginger: Ach tak! Fred už tam je?

Sekretářka: Copak já vím?

Nádražní hala. Interiér. Den.

V přeplněné nádražní hale je plno reklamních nápisů a la: I ty můžeš být krásnější, silnější, bohatší, když budeš používat ... Ginger a dívka se tlačí davem k východu.

Ginger: Doufejme, že ten nosič byl pravý!

Její pohled upoutá obrovitá vepřová nožička, zavěšená na jeřábu. Reklamní agent, oblečený za kuchaře, láká cestující, aby ochutnali vepřové kolínko s čockou, typickou vánoční pochoutku Itálii.

Kuchař (*m. o.*): Vánoce, vánoce přicházejí ... A kdo je uvítá s vámi? Vepřové kolínko Fulvia Lombardoniho! (*r. o.*/Pojďte, lidičky, ke mně! Vepřové kolínko s čockou pro každého zdarma! Jen pojďte a ochutnejte ...

Kolem kulatého stolu rozdělují čísnice klasickou vánoční pochoutku. Ginger okouzlené přihlíží jako dítě upoutané novou hračkou. Najednou si uvědomí, že ztrácí z dohledu svou „přivodkyni“.

Ginger (*r. o.*): Slečno! Slečno! Počkejte na mě!

Rychle se prodírá k východu mezi ochutnávající kolínka za zvuků sladké vánoční melodie.

Hlavní nádraží. Exteriér. Den.

Na venkovním průčelí nádraží jsou další reklamní vývěsky, některé s erotickým podtextem, zvoucí ke „konzumaci“. Na chod-

niku mává arabský prodáváč baličky papírových kapesníků. Další pouliční prodáváč vychvaluje přednosti záračné televizní antény, která chytá spoustu kanálů.

Arabský prodáváč (*tyrolávaj*): Kapesníky! Papírové kapesníky Kleenex! Jen tisíc lir! Papírové kapesníky!

Prodáváč antén (*m. o.*): Račte se podívat, vážení, tato skladná a účelná televizní anténa stojí od sedmdesáti do osmdesáti tisíc lir. Stačí upevnit ji na střechu a nasměrovat. V Římě máme šedesát šest kanálů a ty všechny ...

Ginger, sekretářka a nosič došli k mikrobusu K. T. C., který má otevřená zadní dvířka. Řidič už na ně čeká.

Ginger (*k řidiči, který se jí snaží vzít z ruky příruční zarázadlo*): Ne, tohle si vezmu na kln. (*m. o.*/ Mám tam paruky.

Ginger si nese krabici na paruky sebou.

Prodáváč antén předvádí kvalitu svého výrobku na malém televizoru, na němž je právě vidět ženu, smyslně se nořící do nové lázně.

Prodáváč antén (*pokračuje ve vychalování*): ... v Laziu máme vysíláče v Montecompatri, Montecavo, není ani v lidských silách je všechny vyjmenovat ...

Sekretářka: Ahoj!

Řidič: Dobrý den, madam.

Ginger: Dobrý den. Tak, tyhle dva můžete naložit!

Prodáváč antén (*m. o.*): ... když máme špatný obraz, určitě nebudeme riskovat kůži a lézt pokaždé na střechu. Od toho je tu elektronická anténa se záračnými vlastnostmi. Jak račte sami vidět: chytá všechny kanály soukromé sítě. Každé malé dítě ji umí instalovat. Jen se, vážení, přesvědčte sami ...

Ginger (*m. o.*): Aha, ještě spropitné!

Sekretářka: To zřídíme my.

Ginger: Díky.

Řidič zve Ginger, aby nastoupila do mikrobusu.

Řidič: Račte, madam. Posadte se, beztak už máme zpoždění.

Mikrobus. Interiér/exteriér. Den.

Ginger nastupuje, zatímco sekretářka zmizí za vozem, protože si jde sednout dopředu k řidiči. V koutě vozu sedí dva dvojníci Lucia Dally. Ginger to překvapí a zároveň pobaví.

Ginger: Dvojníci Lucia Dally!

Oba dvojníci: Dobrý den, pani!

Ginger si sedne do jiného kouta naproti jednomu z dvojníků, který si právě čistí brýle.

Ginger: Dobrý den! (*m. o.*/ Gratuluju! Jste mu úžasně podobní! Taký zpíváte?

Po snídani museli hobiti znovu sbalit a probrat zásoby na delší cestu, se kterou teď museli počítat. Bylo už k desáté, když konečně vyrazili. Tou dobou už jazyky mlely po celé Hůrce. Frodův trik se zmizením, zjevení černých mužů na koni, loupež ve stáji, a ne na posledním místě novina, že Hraničář Chodec se přidal k tajemným hobitům, poskytly látku k rozhovoru na řadu jednotvárných let. Většina obyvatel Hůrky a Špalíčku a spousta lidí dokonce i z Jam a Podlesí se tísnila na cestě, aby viděla odchod cestovatelů. Ostatní hosté z hostince stáli u dveří nebo se vykláněli z oken. Chodec si to rozmyslel a rozhodl se vyjít z Hůrky po Cestě. Pokus rovnou se vydat pěšinkami by jen všechno zhoršil: polovina domácích by šla s nimi, aby viděla, co mají za lubem, a zabránila jim chodit přes soukromé pozemky.

Dali sbohem Bobovi a Nobovi a s díky se rozloučili s panem Máselníkem. „Doufám, že se zase sejdem, až budou věci veselejší.“ řekl Frodo. „Nic by mě nepotěšilo víc než být ve vašem domě v klidu.“ Odpochovali plní obav a skleslí, pod dozorem zástupu. Ne všechny tváře byly přátelské a všechny výkřiky, které se ozývaly také ne. Většina Hůreckých však měla bláznivou úctu před Chodcem a na koho se zadíval, ten zavřel ústa a ztratil se. Kráčel napřed s Frodem, za nimi Smíšek a Pipin; poslední šel Sam a vedl poníka obtíženého všemi zavazadly, která měli to srdce mu naložit. Vypadal však už méně schlíple, jako by se mu životní změna zamlouvala. Sam zamyšleně žvýkal jablko. Měl jich plnou kapsu jako dárek na rozloučenou od Boba a Noba. „Jablka na chození a fajfku na posezení,“ řekl. „Ale počítám, že brzy se budu muset obejít bez obojího.“

Hobiti si nevšíмали zvědavých hlav, které vykukovaly ze dveří nebo se vynořovaly za zídkami a ploty, když je míjeli. Ale když se blížili k bráně, spatřil Frodo temný zanedbaný domek za hustým živým plotem: poslední dům ve vsi. V jednom okně zahlédl tvář s potměšilýma šikmýma očima; hned však zmizela.

„Tak tady se schovává ten Jižan!“ pomyslel si. „Vypadá spíš jako skřet.“

Přes živý plot směle zíral jiný muž. Měl husté černé obočí a tmavé posměvačné oči; široká ústa mu křivil pošklebek. Kouřil krátkou černou dýmku. Když se přiblížili, vyndal ji z úst a odplivl si.

„Dobrýtro, Noháči!“, řekl. „Vyrážíš časně? Konečně sis našel přátele?“ Chodec přikývl, ale neodpověděl.

„Dobrýtro, přítelíčkové!“ řekl ostatním. „Víte určitě, s kým jste se dali dohromady? To je Chodec, co sed nezastaví před ničím, a slyšel jsem i horší jména. Jen počkejte večer! A ty Samíku, se mi dobře starej o poníka! Fuj!“ Plivl ještě jednou.

Sam se rychle obrátil. „A ty, Potměchuti,“ řekl, „honem schovej papulu, nebo se jí něco stane.“ Náhlým bleskovým pohybem opustilo jablko jeho ruku a praštilo Viliho rovnou do nosu. Příliš pozdě se přikrčil a za plotem se ozvaly nadávky. „Škoda jabka,“ řekl Sam s lítostí a kráčel dál.

Konečně byli za vsí. Doprovod dětí a zvědavců, který je sledoval, se unavil a vrátil se od Jižní brány. Prošli branou a pár mil se drželi na Cestě. Zatáčela vlevo, když se za Hůreckým kopcem vracela do východního směru, a pak začala rychle spadat do lesnaté hornaté krajiny. Nalevo na mírnějších jihovýchodních svazích kopce zahlédli pár domků a hobitích nor Špalíčků; z hluboké prolákliny na sever od Cesty vystupovaly chomáče dýmu a ukazovaly, kde leží Jámy; Podlesí se schovávalo dál v lese.

Když Cesta sestoupila níže a Hůrecký kopec, vysoký a hnědavý zůstal za nimi, narazili na úzkou stezku vedoucí k severu.

„Tady sejdem ze silnice a začneme postupovat skrytě,“ řekl Chodec.

„Doufám, že to není zase nějaká „zkratka“,“ řekl Pipin. „Ta naše poslední přes les skončila málem špatně.“

„Jenže to jste mě neměli s sebou,“ zasmál se Chodec. „Moje zkratky, ať jsou krátké nebo dlouhé, nevedou ke špatným koncům.“ Rozhlédl se po Cestě. Nebylo vidět nikoho; rychle tedy zamířil dolů do zalesněného údolí.

Jeho plán nakolik mu v neznalosti kraje rozuměli, byl nejprve zamířit k Podlesí, ale uhnout doprava a obejít je z východní strany, a pak se dát co nejpříjemněji cestou pustým krajem k Větrovu. Kdyby šlo všechno dobře, ušetřili by si tak dlouhou obchůzku po Cestě, která opět uhýbala k jihu, aby se vyhnula Komářímu močálu. Budou ovšem muset projít močál samotný a Chodcovo líčení neznělo příliš povzbudivě.

Zatím však nebyla chůze nepříjemná. Ano, nebýt znepokojivých událostí včerejší noci, byla by se jim tato část výpravy líbila víc než předchozí. Slunce svítilo jasně, ale nepálilo. Lesy v údolí měly dosud spoustu barevného listí a vypadaly poklidně a zdravě. Chodec je bezpečně vedl křižujícími se pěšinkami, ačkoli oni sami by si ve chvílce nevěděli rady. Mnohokrát zahýbal a vracel se, aby zmátl možné pronásledovatele.

„Vilík Potměchuť se určitě díval, když jsme sešli z Cesty,“ řekl; „i když nás podle mého stopovat nebude. Zná to tu obstojně, ale ví, že v lese se mi nemůže rovnat. Spíš se bojím, co řekne těm druhým. Předpokládám, že nejsou daleko. Pokud si budou myslet, že jsme šli do Podlesí, tím líp.“

Snad za to vděčili Chodcovu umění, snad to mělo jiné důvody, ale za celý den neviděli a neslyšeli živou duši: ani dvounohou, kromě ptáků, ani čtyřnohou, kromě jedné lišky a několika veverek. Další den zamířili přímo na východ; a pořád bylo všude ticho a klid. Třetí den cesty z Hůrky se vynořili z Hustolesa. Od okamžiku, kdy sešli z Cesty, půda stále klesala, a teď vstoupili do širokého plochého území, které představovalo mnohem větší překážku. Byli dalekou hranicí Hůrecka, v pustině bez cest, a blížili se ke komářímu močálu.

Země začínala vlhnout, místy bylo bláto a tu a tam tůňky a široké pruhy rákosí, kde švitořili a štěbetali schovaní ptáčci. Museli opatrně držet cestu, aby se nenamočili a udrželi směr. Zprvu postupovali rychle, ale jejich pochod se stále zpomaloval a nebezpečí přibývalo. Močál byl klamavý a zrádný a ani Hraničáři nedokázali nalézt žádnou trvalou cestu přes pohyblivá bahniště. Začaly je sužovat mouchy a vzduch byl plný mračen drobných komárů, kteří jim zalézali do rukávů, do nohavic i do vlasů.

„Sežerou mě zaživa!“ zvolal Pipin. „Komáří močál! Komárů je tu víc než močálu!“

„Čím se asi živí, když nepadnou na hobity?“ ptal se Sam, škrábaje se za krkem.

V této nepříjemné pustině strávili bědný den. Jejich tábořiště bylo vlhké, studené a nepohodlné a štípání hmyzu jim nedalo spát. V rákosí a ostřici se navíc vyskytovali odporní živočichové, podle hlasů nějakí oškliví příbuzní cvrčků. Bylo jich tisíce a všude kolem se celou noc ozývalo jejich vrzání, škrk – krk, škrk – krk, až z toho hobiti málem šileli. Příští, čtvrtý den nebyl o moc lepší a noc byla skoro stejně bezútešná. Ačkoliv škrkavky (jak je nazval Sam) nechali za sebou, komáři je pronásledovali stále. Frodo ležel unavený, ale neschopný zavřít oči, a tu se mu zdálo, že se v dálce na východní obloze objevilo světlo: vždycky záblesk a pak tma. Úsvit to nebyl, ten byl ještě daleko.

„Co je to za světlo?“ zeptal se Chodce, který vstal a hleděl do noci.

„Nevím,“ odpověděl Chodec. „Je to příliš daleko. Jako by po temenech kopců skákal blesk.“

Frodo si zase lehl, ale ještě dlouho viděl bílé záblesky a na jejich pozadí temnou postavu Chodce, jak stojí mlčky a bděle. Nakonec upadl do neklidného spánku.

Volba literárního textu

Tento text jsem si vybrala, protože je z knihy, která byla přepracovaná velmi populární formou. Myslím si, že je spíše pro dospělé diváky, je však velmi oblíbený u mládeže. Předpokládám, že trilogii Pána prstenů viděla naprostá většina středoškoláků a že nebudu muset objasňovat děj a další podrobnosti. Záměrně jsem vybrala první, nejméně drastický díl a méně známou scénu, aby měli studenti prostor pro vlastní ztvárnění textu a uplatnili svou kreativitu. Líbí se mi v ní, že se tam hází jablkem a že hrdinové prochází močálem s komáry, se kterými bojují. Lze z toho vytvořit velmi vtipnou scénku.

E-U-R

Hodinu jsem sestavovala podle rámce Evokace – Uvědomění si – Reflexe, první část indukčním, druhou část dedukčním způsobem. Evokací má být pětílístek, kdy studenti mají díky hledání souvislostí mezi tématy dojít k tomu, čemu se budeme věnovat, pak mají svými slovy vysvětlit adaptaci, říct, jaké k ní mají asociace, filmy shodné a odlišné od literární předlohy, skutečnosti, které může zachytit jen film a které kniha. Tímto vejdu na světlo informace, které o adaptaci mají a oni tak „otevřou svou mysl na správném místě“, aby své vědomosti doplnili o nové znalosti.

Pak přichází fáze uvědomění. Studenti se pomocí výkladu, který je utříděn do myšlenkové mapy, dozvídají nové informace. Musí poslouchat, aby si mohli zaznamenat poznámky o nových pojmech. Z nových poznatků pak čerpají při vytváření scénáře, kdy mají možnost využít některé ze způsobů filmové adaptace. To už je deduktivní způsob. Dramatizace jejich scénáře je důležitá pro jejich ohodnocení a také pro to, aby se pobavili.

Teprve poté probíhá reflexe, kde se zhodnotí úkoly, zopakují se nové informace, se kterými se pracovalo v domácím úkolu.

Hodnocení

V rámci tohoto výukového bloku bych hodnotila především to, jak se studenti chopili domácího úkolu, zda naplnili zadání a text přepsali do formy scénáře, jestli využili některého ze způsobu adaptace, něco pozměnili, jak byli tvůrčí, jak se ujali role, jak se snažili vystihnout charakter postavy. Hodnotím také to, jak pracují studenti ve skupině, zda jsou pro ni přínosem nebo jen pasivními pozorovateli či brzdou. I vytváření pětílístku, i scénáře bych pozorovala obcházením skupin. Sledovala bych osobní pokroky žáků. Určitě by to nebyla první dramatická lekce, takže bych hodnotila, jak se studenti chovají, třeba i ve hře na sochy. Zda se ti ostýchaví stydí trochu méně, ti rušiví studenti se soustředí více apod. Hodnotila bych postoj studentů k úkolům, zda jsou ochotní, nebo zda je jejich přístup negativní. V dramatickém provedení scénáře bych hodnotila užívání gest a mimiky, vnesení pocitů. Samozřejmě bych zohlednila to, že každý povahou není herec. Spíše bych zohledňovala jejich osobní postup. Toto hodnocení by probíhalo formou mých poznámek. Známkou bych dávala až na čtvrtletních testech. Zámky by tvořily polovinu hodnocení, druhou polovinu by tvořily postoje k úkolům a pokroky studentů.

Použitá literatura

- Field, Syd: *Jak napsat dobrý scénář*, Rybka Publishers, Praha, 2007.
- Fisher, Robert: *Učíme děti myslet a učit se*, Portál, Praha, 1997.
- Fišer, Zbyněk: *Tvůrčí psaní. Malá učebnice technik tvůrčího psaní*, Paido, Brno, 2001.
- Petty, Geoffrey: *Moderní vyučování*, Portál, Praha, 1996.
- Ptáček, Luboš: *Panorama českého filmu*, Rubico, Olomouc, 2000.
- Tolkien, J. R. R.: *Pán prstenů I. – Společenstvo prstenů*, Mladá fronta, Praha, 1993.
- Tomková, Anna: *Program Čtením a psaním ke kritickému myšlení v primární škole*, PdF UK, Praha, 2007.
- Valenta, Josef: *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*, ISV NAKLADATELSTVÍ, Praha, 1997.
- Valenta, Josef: *Metody a techniky dramatické výchovy*, Agentura Strom, Praha, 1997.
- Vlašín, Štěpán a kol.: *Slovník literární teorie*, Čs. spisovatel, Praha, 1984.
- Zaoralová, Eva: *Když natáčí Federico Fellini. Ginger a Fred*, Český filmový ústav, Praha, 1991.